

نقد و بررسی کتاب دستورالعمل‌های چاپ مقالات براساس رهنمودهای انجمن روان‌شناسی آمریکا (APA)

• دکتر علیرضا اسفندیاری مقدم

دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان

ali.isfandyari@gmail.com

چکیده

با توجه به اهمیت تولید علم، نشر علمی و اساساً نویسندگی دانشگاهی، استناددهی استاندارد یکی از ارکان زمینه‌ساز مقبولیت و مطلوب‌بودن انتشارات علمی است. در این مجال اندک، کتاب دستورالعمل‌های چاپ مقالات براساس رهنمودهای انجمن روان‌شناسی آمریکا (APA) ویرایش ششم، معرفی می‌شود.

کلیدواژه

تولید علم، نشر علمی، نویسندگی، علوم اجتماعی، انجمن روان‌شناسی آمریکا (APA)، شیوه‌نامه‌ها.

۱. مقدمه

عصر اطلاعات، انقلاب دیجیتال، هزاره سوم، اشاعه اطلاعات، نشر علمی و... در کار هستند تا روزبه‌روز اطلاعات و دانش، قدرتمند و بی‌رقیب در عرصه‌های گوناگون زندگانی بشر ریشه بدواند و تأثیرگذار باشد. یکی از محمل‌های بی‌چون و چرا و مورد اجماع همگان در تولید و نشر اندیشه‌های افراد، مقاله‌های علمی هستند که به سبب اهمیت خاص سازوکار چرخه حیات آن‌ها از تولید تا توزیع، از استانداردهای خاص خود پیروی می‌کنند. کتاب دستورالعمل‌های چاپ مقالات براساس رهنمودهای انجمن روان‌شناسی آمریکا (APA) شاهدهی بر این مدعاست.^۱

■ صالحی، هادی و مهرناز شایله‌باف. (۱۳۹۵)، دستورالعمل‌های چاپ مقالات براساس رهنمودهای انجمن روان‌شناسی آمریکا (APA)، ویرایش ششم، تهران، جنگل، جاودانه، ۲۴۲ ص، ۱۳۰۰۰۰ ریال، شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه، شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۶-۴۸۶-۴

فصلنامه نقدکتاب

اطلاع‌رسانی
ارتباطات

سال چهارم، شماره ۱۳ و ۱۴
بهار و تابستان ۱۳۹۶

۱۸

۱-۱. معرفی اثر

در سایه یک کار گروهی بین روان‌شناسان، مردم‌شناسان و مدیران کسب‌وکار، این کتاب نخستین‌بار در سال ۱۹۲۹ در ۷ صفحه منتشر شد. با توجه به تغییرات فزاینده در کم‌وکیف نشر علمی و البته با هدف کمک به پیشرفت دانشوری^۲ در حوزه‌های مختلف (افزون‌بر روان‌شناسی) و افزایش دانش پژوهشگران نسبت به اصول کلی ارتباطات علمی، ویرایش آن ضروری به‌نظر رسید.^۳ پس از گذشت ۸۰ سال، در سال ۲۰۱۰، نوبت به انتشار ویرایش ششم آن رسید که در قالب تألیف و ترجمه به زبان فارسی و در ۸ فصل منتشر شده‌است.

عنوان فصل اول، «نگارش در حوزه‌های علوم اجتماعی و رفتاری»^۴ است و به مباحثی می‌پردازد که نویسندگان باید پیش از نگارش مقاله جهت انتشار در نشریات علمی مدّ نظر قرار دهند. همچنین، باید موضوعاتی در ارتباط با پژوهش و فرایند چاپ مقاله بررسی شوند. پس از معرفی انواع مقاله‌ها، به تفصیل، استانداردهای اخلاقی و حقوقی^۵ مرتبط با چاپ مقاله‌ها بحث می‌شوند.

فصل دوم به «ساختار و محتوای مقاله»^۶ می‌پردازد و ضمن تأکید بر استانداردهای گزارش‌دهی در مقاله‌های نشریات، اجزای مقاله (از عنوان و نام نویسنده گرفته تا منابع پایانی و ضمایم) را براساس توصیف یا تعریف هر قسمت، دستورالعمل‌های تعیین‌شده مطالبی که باید ارائه شوند و دستورالعمل‌های مربوط به نحوه ارائه هریک، تشریح می‌کند.

فصل سوم، «نگارش دقیق و رسا»^۷ نام دارد. این فصل، سازماندهی و تنظیم مقاله (طول، عنوان‌بندی و ...)، سبک نگارش (انسجام، روانی بیان، لحن کلام، اقتصاد کلام، دقت و فصاحت و ...)، کاهش سوگیری در زبان و ملاحظات دستور زبان (افعال، مطابقت فعل و فاعل، ضمایر، قیود و ...) را بیان می‌کند.

فصل چهارم، «سبک نگارش»^۸ است که شیوه نگارش در مجله‌های APA را

با توجه به اساسی‌ترین ابزارهای انتقال معنی از جمله علامت‌گذاری، درست‌نویسی، استفاده از حروف بزرگ در جای مناسب، استفاده از فونت کج (ایتالیک)، اختصارات، اعداد، سجع و آمار را تبیین می‌کند.

فصل پنجم که «نمایش نتایج»^۹ نام دارد، درباره اهداف نمایش داده‌ها بحث کرده است و در مورد طراحی و آماده‌سازی نمایش داده‌ها جهت ارائه هر چه مؤثرتر آن‌ها رهنمودهایی را ارائه می‌دهد. همچنین، اطلاعاتی در خصوص قالب (فرمت)، ساختار جدول‌ها و شکل‌ها به همراه مثال‌های تصویری ارائه می‌دهد.

عنوان فصل ششم، «مستندسازی منابع»^{۱۰} است که درباره قواعد اصلی برای تقدیر و اشاره به منابعی بحث کرده که در پژوهش استفاده شده‌اند. در واقع، با توضیح این‌که «چه زمانی باید به منابع دیگر اشاره کنیم»، آغاز شده، مباحثی همچون سرقت ادبی، نقل قول و بازنویسی، استناد درون‌متنی، فهرست منابع و اجزاء سازنده منابع گوناگون را به‌طور کامل تشریح می‌کند.

فصل هفتم که «نمونه‌های ارجاع»^{۱۱} نام دارد، در بردارنده نمونه‌هایی از ارجاع به سبک APA است. نشریات ادواری، کتاب‌ها، کتاب‌های مرجع و فصل‌های کتاب‌ها، گزارش‌های فنی و پژوهشی، جلسه‌ها و سمپوزیوم‌ها، رساله‌های دکتری و پایان‌نامه‌های کارشناسی‌ارشد، بررسی‌ها و داوری‌ها، رسانه‌های صوتی و تصویری، مجموعه داده‌ها، نرم‌افزارها، ابزارهای اندازه‌گیری (سنجش)، اسناد و مجموعه‌های آرشیوی، ارجاع به نسخه‌های الکترونیکی و نظایر آن‌ها از جمله نمونه‌های متنوع مورد اشاره در این فصل هستند.

عنوان فصل هشتم، «فرایند چاپ»^{۱۲} است که ضمن تأکید بر این‌که نویسنده، سردبیر و ناشر در قبال رعایت عوامل دخیل در چاپ مقاله بر اساس موازین اخلاقی مسئول هستند، فرایند داوری را توضیح می‌دهد. در ابتدا، به چگونگی ارزیابی مقاله‌ها توسط سردبیران می‌پردازد و سپس، وظایف نویسنده را در ۴ حوزه تشریح می‌کند: تهیه مقاله جهت ارائه، رعایت موازین اخلاقی و انجام وظایف اداری، رعایت ضوابط و قوانین ناشر و همکاری با ناشر در طول فرایند چاپ.

۲. ملاحظات پایانی

این اثر، یک کتاب کاربردی مقبول و مطلوب محسوب می‌شود و تمام فصل‌های آن دارای مثال‌های مرتبط و به‌جاست که به کشف بیشتر و عمیق‌تر درباره موضوعات بحث‌شده کمک می‌کند. همچنین رعایت یک خط‌سیر منطقی در تدوین آن درخور تحسین است. در مجموع می‌توان گفت کتاب مورد بررسی، در تحقق اهدافش موفق عمل کرده است و مکمل بسیار خوبی برای مباحث روش تحقیق و نگارش علمی و آثار منتشره فارسی مرتبط با شیوه‌های استناددهی به‌نظر می‌رسد. کتاب

یادشده از ترجمه قابل‌قبولی و صفحه‌آرایی و حروف‌چینی مناسبی دارد. البته، ترجمه و گنجاندن پیشگفتار و مقدمه اثر اصلی، افزودن برابرنهاده‌های بیشتر در قالب پانویس‌ها، داشتن نمایه پایانی و ارائه واژه‌نامه انگلیسی‌به‌فارسی و برعکس، می‌توانست بر کیفیت آن بیافزاید. در خاتمه، مطالعه این اثر، به‌عنوان یک بنیان قوی برای برقراری ارتباطات مؤثر و پایدار، به پژوهشگران، نویسندگان، دانشجویان، استادان، مدرسان کارگاه‌های آموزشی مرتبط با مقاله‌نویسی و تولید علم، داوران و سردبیران حوزه‌های علمی گوناگون از جمله روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، اقتصاد، پرستاری و علوم اجتماعی و رفتاری پیشنهاد می‌شود.

بی‌نوشت

۱. برای مطالعه بیشتر، رجوع کنید به: <http://pajoohyar.ir/fa/reference-methods>

2. Scholarship

۳. براساس مقدمه اثر اصلی، قابل‌دسترسی در: <http://www.apastyle.org/manual>

4. Writing for the Behavioral and Social Sciences.

5. Ethical and legal

6. Manuscript structure and content

7. Writing clearly and concisely

8. The mechanics of style

9. Displaying results

10. Crediting sources

11. Reference examples

12. The publication process

فصلنامه نقدکتاب

اطلاع‌رسانی
و ارتباطات

سال چهارم، شماره ۱۳ و ۱۴
بهار و تابستان ۱۳۹۶

۲۰